

Sygn. akt I CSK 382/18

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa M. B., S. B. i A. S.

przeciwko "D." S.A. w W.

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 stycznia 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powodów

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 1 lutego 2017 r., sygn. akt VI ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w W. - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 5 maja 2015 r., którym oddalono powództwo o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy, którymi posługiwał się pozwany D. S.A. w W..

Powodowie oparli skargę kasacyjną na obu podstawach przewidzianych w art. 398³ § 1 k.p.c., a we wniosku o przyjęcie tej skargi do rozpoznania wskazali przyczyny objęte art. 398⁹ § 1 pkt 2, 3 i 4 k.p.c. Potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących poważne rozbieżności w orzecznictwie dotyczy przepisu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w odniesieniu do wymagania jednoznacznego sformułowania postanowień wzorców umownych określających główne świadczenia stron. Na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wskazuje, w ocenie skarżących, Sąd Apelacyjny art. 386 § 4 k.p.c. poprzez zaniechanie uchylenia wyroku Sądu Okręgowego, pomimo że Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy, co doprowadziło do nieważności postępowania przed Sądem Apelacyjnym, ze względu na pozbawienie ich możliwości obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana jako nadzwyczajny środek prawny, służący od prawomocnych orzeczeń, którego celem jest ochrona interesu publicznego, polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Założenie to może być zrealizowane jedynie poprzez powołanie i uzasadnienie istnienia co najmniej jednej z przesłanek wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Nie jest rolą Sądu Najwyższego, nie będącego trzecią instancją sądową, korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej sprawie, nawet gdyby w rzeczywistości miały one miejsce.

Sąd Najwyższy bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być

osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie przez skarżącego istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym.

Skuteczne powołanie przesłanki przewidzianej w art. 389⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nakładało na skarżących obowiązek wskazania nie tylko przepisów prawa, których wykładnia budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, lecz także szczegółowego opisanie na czym polegają wątpliwości interpretacyjne, określenia, że mają poważny charakter lub przedstawienia orzeczeń sądów, w których dokonano różnej wykładni przepisów, a także, że dokonanie wykładni przez Sąd Najwyższy jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., I CSK 11/08; z dnia 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.). Wiąże się to z taką sytuacją, gdy w odniesieniu do konkretnego przepisu prawnego nie ma jednolitej lub utrwalonej linii orzeczniczej albo ta przyjęta wymaga zmiany, z uwagi na nietrafność lub kontrowersje.

Skarżący nie uczynili zadość tym wymaganiom. Niewystarczające w tym zakresie było powołanie się na rozbieżności w wykładni pomiędzy Sądem pierwszej i drugiej instancji, które orzekały w przedmiotowej sprawie (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2014 r., IV CSK 505/13, nie publ.). Według skarżących, poważne wątpliwości dotyczą interpretacji wymagania jednoznacznego sformułowania postanowień wzorców umownych określających główne świadczenia stron, wynikającego z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. Powołując się na wynikający z prawa Unii Europejskiej nakaz interpretacji prawa krajowego w zgodzie z dyrektywą (w tym wypadku dyrektywą Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.U.E.L 95, s. 29 i n.), skarżący podnoszą, że w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjęto, iż wymaganie przejrzystości warunków umownych, wprowadzone w art. 4 ust. 2 i w art. 5 tej dyrektywy, nie mogło być zawężone do ich zrozumiałości pod względem formalnym i gramatycznym, a powinno być stosowane tak, by poinformowany konsument mógł przewidzieć, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego konsekwencje ekonomiczne (por. np. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 26 lutego

2015 r., C-143/13, B. Matei, I. O. Matei v. SC Volksbank România SA). Nie można jednak przyjąć, że przedstawiona wątpliwość może mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy. Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika bowiem, że Sąd Apelacyjny - w odróżnieniu od Sądu Okręgowego - dokonał oceny transparentności spornego postanowienia wzorca umownego dotyczącego umowy sprzedaży lokalu mieszkalnego włącznie z treścią powołanej w tym postanowieniu Polskiej Normy. Przyjął, że to treść normy determinuje ustalenie powierzchni użytkowej lokalu, a w konsekwencji wysokości ceny, jaką ostatecznie zapłaci za lokal konsument. Oceny tej dokonał na podstawie kryteriów zobiektywizowanych, mając na uwadze przedmiot umowy i jej powiązanie z procesem budowlanym,. Uwzględnił także, że norma nie zawiera szczególnie trudnych terminów technicznych. Nie można przyjąć, że skarżący wykazali tę przesłankę przyjęcia skargi do rozpoznania, skoro nie powołali oni żadnych argumentów wskazujących na to, że przedstawione wątpliwości odnośnie wykładni przepisu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zgodzie z prawem unijnym i orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej rzeczywiście istnieją lub że powstały na tym tle rozbieżności w orzecznictwie.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przyczynie oczywistej jej zasadności wymaga od skarżącego wykazania, że zaskarżone orzeczenie zapadło z oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów prawa lub podstawowych zasad prawa, widocznym od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy i dłuższych dociekań. Naruszenie prawa powinno mieć charakter szczególny i kwalifikowany (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49; z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, niepubl.; z dnia 23 listopada 2010 r., III UK 10/11, niepubl.). Nie spełnia przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jedynie powołanie naruszenia konkretnego przepisu prawa, ale sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego rozstrzygnięcia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004, nr 13, poz.

230; z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 38/06, niepubl.; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, niepubl.).

Analiza uzasadnienia wniosku powodów nie pozwala na stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Skarżący wskazali, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej wiąże się z naruszeniem przez Sąd Apelacyjny art. 386 § 4 k.p.c. poprzez zaniechanie uchylenia wyroku Sądu Okręgowego, pomimo nierozpoznania istoty sprawy przez ten Sąd, co skutkowało pozbawieniem powodów prawa do dwuinstancyjnego postępowania. W ich ocenie, taka sytuacja miała miejsce w rozpoznawanej sprawie, skoro Sąd Okręgowy ocenę jednoznaczności postanowienia wzorca umownego ograniczył do samego postanowienia, pomijając ocenę treści Polskiej Normy, do której ono odsyłało. Oceny treści tej normy dokonał dopiero Sąd Apelacyjny stwierdzając, że bez sięgnięcia do jej treści, nie jest możliwe określenie świadczenia głównego ze strony pozwanego przedsiębiorcy w rozumieniu art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.

Podkreślić jednak należy, że w judykaturze pojęcie „nierozpoznania istoty sprawy” jest rozumiane jednolicie. Przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936/315; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, niepubl.; a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2012 r., III CZ 83/12, niepubl.). Wprawdzie uchylenie wyroku na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. nie ma charakteru obligatoryjnego, ale rację mają skarżący, że wykładnia tego przepisu musi być dokonywana z uwzględnieniem konstytucyjnej zasady zapewnienia przynajmniej dwuinstancyjnego postępowania sądowego (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2016 r., III CSK 172/15, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2016 r., II CZ 99/16 - niepubl.). Wbrew twierdzeniom skarżących, z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia nie wynika jednak, aby Sąd Apelacyjny uznał za zasadny zarzut apelacyjny nierozpoznania istoty sprawy, nie zachodziła także

potrzeba poczynienia po raz pierwszy na etapie postępowania apelacyjnego niezbędnych ustaleń faktycznych, nie doszło do przeniesienia całości postępowania dowodowego, jego oceny i ustalenia podstawy faktycznej orzeczenia do Sądu drugiej instancji. Nie można zatem przyjąć, że skarżący wykazali, iż doszło do rażącego naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. lub zostali pozbawieni prawa do dwuinstancyjnego postępowania gwarantowanego art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2016 r., III CSK 172/15, niepubl). Nie zostali zatem także pozbawieni możliwości obrony swych praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c.

W postępowaniu przed Sądem drugiej instancji nie doszło także do nieważności postępowania z innych przyczyn niż wskazane przez skarżących, które Sąd Najwyższy bierze pod rozagę z urzędu, stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.